

Iluze kolem nás

Ona iluze je takřka všudypřítomná. Kam se podíváme, spatříme její závoje zastírající jasné vědomí nás, lidí. Je natolik všeprostupující, že je považována za realitu a její přijetí je mírou normálnosti. Je to téměř nepochopitelné, poznáme-li, jak je zároveň průhledná. Stačí podhrnout jeden cíp a zahlédnout na chvíli skutečnost, kterou halí, a už nikdy se jí nepodaří zastřít svět našemu zraku tak, jako dříve.

Tato iluze se týká především člověka, tedy toho, jak člověka chápeme. Zapomněli jsme již na to, jaký je náš původ jako lidí. Že naše lidské jádro, naše individualita, tedy naše vlastní lidství je věčné a že sem na tuto Zemi, do pozemské hmoty pouze opakovaně vstupujeme, abychom se po prodělání každé další inkarnace vraceli do své vlastní domoviny, do božského, duchovního světa. Nic už dnes nevíme a nechceme vědět o duchovním světě, kterému říkáme „onen“ nebo také poněkud morbidně „záhrobí“. Původ člověka hledáme na Zemi, stejně jako jeho určení, smysl a cíl existence. Obojí, původ i cíl, zde však hledáme marně. Podstatu člověka hledanou jen zde, na tomto světě, nikdy nenajdeme; a zdá-li se nám, že jsme ji zde našli, je to nalezení jen zdánlivé. Ve skutečnosti ji můžeme najít jen tehdy, vezmeme-li v úvahu také - a to především - svět a život před naším narozením a po našem úmrtí, svět nacházející se mimo dosah našich běžných smyslů a mimo poznávací možnosti naší materialistické vědy.

Domníváme se, že člověk povstal ze zvířete a že je determinován dědičností a svým prostředím. Nebyl by však člověkem, kdyby tomu tak bylo. Člověkem je právě proto, že determinuje sám sebe, že jeho Já, jeho věčná individualita usměrňuje jeho konání, formuje jej a vnitřně proměňuje. Ba můžeme říci, že člověkem je jen natolik, nakolik k tomuto působení vyššího Já na osobnost člověka dochází. Člověk není a nikdy nebyl zvířetem; ovšem žije-li on sám i celá

společnost v přesvědčení, že zvířetem byl, ba že i v mnoha případech zvířetem - byť poněkud vyšším - je, pak se zvířetem mnohdy opravdu stává. Neboť vědomí je určující pro bytí, a co žije v duchu, ožívá záhy i ve hmotě.

V naší společnosti panuje obecné přesvědčení, že život povstal z mrtvé hmoty a vědomí že je funkcí této oživené hmoty. Předpokládáme tedy posloupnost: nic mrtvá hmota -> živá hmota -> vědomí. Hmotnou existenci tak považujeme za základnu, na níž může stát jakákoli další nadstavba: umění, náboženství, filosofie atd. Na prvním místě je ekonomika a teprve na dalším kultura, ekologie, věda, sociální péče atd., na něž si nejprve musíme vydělat. Kdykoli se však kolem sebe rozhlédneme, pozorujeme přesně opačné děje. Kolikrát už jsme viděli vyprchávat život z rostliny; mnozí z nás přihlíželi i smrti zvířat; a některým bylo dáno stát se též svědky smrti člověka. Pokaždé jsme přitom pozorovali, jak se živé, živoucí mění v mrtvé, neživé. Nikdo z nás nikdy nebyl svědkem opačného děje, kdy by živé vzniklo z neživého; každý nový život koneckonců vychází jen z živých stvoření. A i když vědci tu a tam vypuknou v jásot, že objevili a napodobili vznik života z neživého, vždycky tato bublina zase velmi rychle splaskne. A nemůže tomu být jinak, neboť život z mrtvého nikdy nevznikl, nevznikne a vzniknout nemůže.

A stejně tak je tomu u druhého stupně tohoto děje: Kolikrát jsme již viděli vznikat předměty kolem sebe realizací dřívějšího plánu, myšlenky, ideje. Nic, co v člověkem stvořeném světě používáme, nevzniklo bez předchozího nápadu, bez toho, aniž se to nejprve realizovalo v duchu, ve vědomí. Domy, stoly, židle, počítače, auta, knihy, silnice atd., kartáček na zuby a zubní pasta, mýdlo a žínka, deodorant i holicí strojek, nůžky, talíře, příbory a hrnce a tisíce jiných věcí denní potřeby a spotřeby byly nejprve vymyšleny lidmi a pak teprve vyrobeny. Lidské vědomí vždy předcházelo bytí těchto předmětů. A i když u přírody tento postup nepředpokládáme, nemáme k tomu vlastně

důvod. Odmítáme si připustit, že každý tvar listu a větévky, každá květina, její barvy a vůně, každé ptačí nebo hmyzí zacvrlikání jsou výsledkem procesů vědomí - a přesto tomu tak je. Tak jako ve světě lidské *kultury* (a techniky), je i ve světě *náture*, tedy přírody, vše prostoupeno vědomím a je výsledkem tohoto vědomí.

Ať chceme nebo nechceme, dospíváme nevyhnutelně - jsme-li ochotni vycházet z nepředpojatého pozorování a uvažování, nikoli z chybných, předpojatých premis - k poznání, že ve skutečnosti vše probíhá přesně opačně: od vědomí k živé hmotě a od živé hmoty odumřením k hmotě neživé, mrtvé.

V našem pozorování ovšem můžeme učinit ještě třetí krok. Ve světě vytvářeném člověkem jsme vždy svědky toho, že vědomí existuje teprve tam, kde existuje bytost. My, lidské bytosti, jsme vybaveny vědomím. Naše vědomí vytváří myšlenky, které se nakonec realizují ve hmotě. A pokud připustíme, že i přírodní útvary jsou vlastně výtvoři nějakého nám zprvu nepřístupného vědomí, nějaké inteligence, musíme rovněž připustit, že toto vědomí je vlastností bytosti nebo bytostí, něčeho bytostného, co se za tvořením v přírodě skrývá. Mylně se domníváme, že inteligence je vyhrazena nám, lidem, a nic než naše domýšlivost a zaslepenost nás také k této domněnce neopravňuje. Ve skutečnosti je vědomí, inteligence všeprostopující, je všude kolem a je nesena bytostným, jež můžeme nazývat Bohem.

Namítnete možná, že to vše je jen filosofie či náboženství, rozumování, které nemá vliv na praktický život, a že naprostá většina lidí stejně o těchto věcech nepřemýšlí. V tom případě však vycházíte z mylného předpokladu, že bytí je základem vědomí a že na prvním místě je hmotný svět. Ve skutečnosti však společnost, všichni její příslušníci

vytvářejí na základě toho, co mají ve svém vědomí (a často také ve svém podvědomí), svět existující reálně kolem nich. Jestliže tedy celou společnost prostupuje přesvědčení, že hmota je prvotní a duch druhotný (a toto paradigma vědění je skutečně dnes učeno ve školách, kde se prolíná všemi předměty, je na něm založena naprostá většina všech mediálních zpráv a pořadů a proniká jako mor každou minutu našeho všednodenního života) - pokud je ovšem existence ducha vůbec uznána - pak se to nutně odráží ve vytváření společenské reality. Protože ale tato realita odporuje pravdě, je to jen zdánlivá realita, tedy vlastně iluze, která se dříve či později musí zhroutit. Zdi iluze musí puknout pod nezadržitelnou záplavou pravdy a pravda musí svým světlem zaplavit náš temný svět, který bude odnesen se vším, co se pravdě protiví. Lež, iluze, jak jsme si uvedli, je dnes bohužel všudypřítomná - a stejně všudypřítomný bude nevyhnutelný pád této civilizace.

Naše povědomí, jímž je utvářeno naše společenské bytí, je asi takové, že svět vznikl velkým třeskem prakticky z ničeho a od té doby se rozpíná. Je mrtvý a nevědomý. Vše, co se v něm děje, se děje podle přírodních zákonů, které jsou neměnné a - opět - nevědomé. Se vznikem světa vzniká bezduchá neživá hmota a z této hmoty najednou povstává souhrau náhod život. Nejprve se objevuje v nejjednodušší podobě aminokyselin, shlukujících se do bílkovin; mnohem později pak vznikají první organismy, které se vyvíjejí ve stále složitější a složitější; ty jsou nakonec korunovány vědomím a jeho nejvyšší formou - vědomím sebe sama - u nejvyššího zvířete, tedy člověka. To vše se děje v tenoučké vrstvě života na povrchu jinak neživé planety Země v jinak pustém nekonečném vesmíru, nepřátelském všemu životu. V poměru k nekonečnému neživému vesmíru je tato tenká vrstvička života se svou ještě tenčí vrstvičkou vědomí něčím tak nepatrným a zanedbatelným, že to vlastně nemá pro svět jako takový žádný vý-

znám, a zároveň něčím tak naprosto nepravděpodobným a výjimečným, že je až nepochopitelné, jak něco takového vůbec může existovat. Jakési nic, pouhá hříčka v nekonečné temné pustině.

Vše, co se v tomto mrtvém vesmíru (včetně onoho epifenoménu jménem život) odehrává, děje se (podle panujících představ) vždy jen jako následek toho, co se odehrálo dříve; příčiny všeho leží v minulosti. V budoucnosti neexistuje žádný smysl ani cíl, žádné určení. A jak nepravděpodobné a nepochopitelné je, že jsme vůbec mohli vzniknout, že mohl vzniknout život a naše civilizace, tak pravděpodobné až jisté je, že zase zanikneme a jako výjimka potvrzující pravidlo zmizíme ze scény světa, na níž nemá něco tak bláznivého jako člověk místo. Vše je marnost nad marnost. Jsme nepatrným zrnkem prachu, hříčkou, omylem předem odsouzeným k zániku. A třebaže kolem sebe vidíme, jakou má příroda schopnost organizovat, tedy směřovat od neuspořádaného stavu k uspořádanému, nebrání nám to v předpokladu, že obecný zákon je opačný: vše směřuje ke stále nižším, méně uspořádaným formám hmoty, respektive energie, a konečným stavem bude entro- pická smrt vesmíru.

A než k této smrti dojde, budeme se zde pachtit a o cosi usilovat a - světe div se - vyvíjet se, tak jako veškerá živá příroda. A tento vývoj, myslíme si, se děje bojem o přežití, v němž silnější vyhrává. Kdo nebojuje a nežije na úkor druhých, nemá šanci přežít.

To vše dokážeme myslet, a už tím, že to myslíme, popíráme pravdivost toho všeho. Sami jsme živými důkazy, že svět je jiný, než si myslíme, myslíme-li si, že je bezduchý a beze smyslu. Vždyť proč bychom měli být výjimkou? Proč by svět měl vůbec znát výjimky?

Rozhlédneme-li se důkladněji kolem sebe, zjistíme, že svět je jaksi plný výjimek oproti pravidlům, kterým věříme. Těch výjimek je tolik, až je zřejmé, že tato naše pravidla nemohou mít žádnou platnost. Podívejme se nyní blíže na

paletu takových „výjimek“, jevů, v nichž se v přírodě kolem nás projevuje působení inteligence, tedy ducha: na stavby zvířat, na jejich migraci, na chování sociálních druhů hmyzu atd. To nám poskytne východisko k tomu, abychom se pak mohli zabývat Zemí jako organismem a posléze se vydat do oblasti lidské společnosti a kultury.

Radomil Hradil